

Predlog za ustanovitev Centra za sokolske študije in razvoj kot temeljni gibalni cilji sekcije za sokolske študije društva T. G. Masaryk in sokolskega društva Lipa v ustanavljanju

VELKO S. RUS

Analiza vloge Sokola danes zahteva celostno analizo socialno-psiholoških, socialnih, političnih, kulturnih, ekonomskih in zgodovinskih značilnosti slovenske družbe. Vse, kar se danes v zvezi s Sokolom dogaja, je neke vrste lakmus dogajanja v slovenski družbi, ogledalo, ki kaže pravo podobo, tudi tisto, ki je v besedah zamolčana in očem manj vidna.

Morda le toliko, da je bilo v prejšnjih desetletjih mnogo joka in stoka, da Sokola ni in zakaj tako itd. - Sedaj, v zadnjih treh letih, je žalost prešla in ljudje imajo veselje z novimi početji. Pa ne le to: tudi tisti, ki so ga imeli tako radi na drugačen način, kot radi poudarjajo - tudi njih nikjer ni, zlasti tistih ne, ki so bili ves čas tako zelo "liberalni".

Sekcija za sokolske študije Društva T. G. Masaryk izhaja iz tradicije, skoraj že lahko govorimo o njej, društva Lipa, ki si sedaj že skoraj v jeseni '97 prizadeva za registracijo, za katero je zaprosilo koncem leta 1994. Večina ustanovitvenih podpisnikov še vedno upa, da bo začetek leta 1998 združen z veselim dogodkom: z registracijo sokolskega društva Lipa.

Zato bi se na tem mestu zahvalil vsem, ki so v tem času kljub nekaterim neprijaznostim (ki so se znale namnožiti in "razviti" v resne neprijetnosti) še vedno vztrajali oz. še vedno vztrajajo, kljub že skoraj posmehu in ob vsakdanjih izkušnjah tega, da se drugim marsikaj ustanavlja, dogaja, financira, prizna in obeta. Pesem še vedno ni do konca izpeta, prav nič herojskega ni v tem, samo dobršna mera vztrajnosti in natančnosti, ki skoraj ni naredila napake glede legalnosti, legitimnosti in demokratičnosti lastnega početja.

V treh letih je prešlo mnogo priložnosti, energije, propulzij in možnosti. Lahko rečemo, da je šlo za skoraj strateški zadržek, kajti glede na zunanje značilnosti je šlo za optimalni timing (primer Češke, "vračanje na staro": imena ulic, strank, časopisov, finančna redistribucija itd.).

Kolikor je bila zamisel Lipe kot enega od slovenskih društev udejanjena, je bila zanj značilna izrazita legalnost, legitimnost, demokratičnost, liberalnost, libertarnost, moralnost, pluralizem in sodelovalnost.

V triletnem obdobju čakanja na "registracijo" je SD Lipa dokazala:

- zbranost, hladnokrvnost in potrpežljivost
- mirnost in dostojanstvo ob poskusih diskvalifikacij
- dosledno spoštovanje pravnosti in normativnosti
- dosledno spoštovanje legalnosti, legitimnosti in demokratičnosti postopkov
- usmerjenost v pogajanje
- podporo drugim sokolskim društvom
- (post)modernistično in strokovno usmerjenost in
- popolno samofinanciranje.

Vse je razvidno iz programa, statuta in "anamneze" nastajanja omenjenega društva.

Junija 1995 je bil npr. ob 50-letnici razpustitvenega kongresa Sokola v sobotni prilogi časopisa Delo objavljen prispevek, namenjen slovenskemu parlamentu.

Na tem mestu imamo zato edinstveno priložnost, da predstavimo osnovna programska izhodišča, ki so bila oblikovana poleti 1994 in kasneje razposlana številnim skupinam in posameznikom, za katere smo predpostavljali, da bi jih lahko to zanimalo.

Predlog programskih izhodišč sokolskega društva Lipa v ustanavljanju (oblikovano poleti 1994)

- Sokolsko društvo Lipa je izrazito nadstrankarska, k narodni samostojnosti, suverenosti in razvoju usmerjena organizacija, kar je v programskih izhodiščih sokolskega društva Lipa nerazdružljivo povezano z zagotavljanjem ustrezne kakovosti življenja za vse Slovence in slovenske državljane, nujna sestavina omenjene kakovosti pa so tudi šport, telesna kultura, druge oblike kulturnega udejstvovanja, rekreacije in razvedrila, kar je tudi temeljna dejavnost sokolskega društva Lipa.
- Sokolsko društvo Lipa pri tem zastopa načelo množičnosti in dostopnosti za vse, kar pa se ne izključuje z načelom vrhunskega športa.

Cilji in načela sokolskega društva Lipa izhajajo:

- iz osnovnih načel slovenske ustave;
- iz demokratične in nacionalno zavedne tradicije predvojnega slovenskega Sokola oz. iz njegove večinske orientacije tedaj in kasneje;
- iz tradicije češkega Sokola in načel njegovega utemeljitelja dr. Miroslava Tyrša, zlasti pa iz sokolstva, ki se je razvijalo v času socialne in politične orientacije T. G. Masaryka, prvega predsednika češke republike;
- iz načel in izročila dr. Viktorja Murnika;
- iz pojmovanja športa, telesne kulture, splošne kulture, rekreacije in razvedrila kot človekove pravice do ustrezne kvalitete življenja oz. kot ene od človekovih pravic v smislu, kot jih v vsej širini in inkluzivno glede na druge opredelitve zajema definicija OZN;
- nadaljevanje tradicije sokolskih društev ljubljanske župe, pa tudi vseh tistih sokolskih društev drugih žup, katerih tedanji program in delo sta v bistvenih programskih izhodiščih in delovnih projekcijah prepoznavna v programu sokolskega društva Lipa;
- sodobnost in strokovna korektnost pristopov k različnim vrstam dejavnosti in multipla inovacijska usmerjenost: generiranje novih oblik in vsebin dela na področju športa, telesne kulture, drugih vidikov kulture, razvedrila in rekreacije, ki niso le prilagajanje t.i. modernim zahtevam časa, ampak so včasih tudi njegovo "postmodernistično preseganje".
- Sokolsko društvo Lipa je hkrati društvo za osebnostni razvoj, osebno kulturo in kakovost življenja (za vse državljane Slovenije), katerih najvišja splošna vrednota je človekova osebnost in oseba - njegovo spoštovanje pa je hkrati spoštovanje vseh človekovih pravic, vključno s pravico do samoaktualizacije, kar predpostavlja relativno uresničitev vseh drugih pravic v najširšem pomenu besede.
- Sokolsko društvo Lipa izhaja iz nacionalno zavedne, slovenskemu narodu odgovorne, demokratične in z enim od najrazvitejših delov takratnega sveta (Češko-slovaška republika med 1. in 2. sv. vojno in njen predsednik T. G. Masaryk) po-

- vezane predvojne sokolske organizacije, ki se je kasneje, v najhujših časih preizkušnje slovenskega nacionalnega obstoja, večinsko in neodvisno odločila za obrambo nacionalne samobitnosti.
- Sokolsko društvo Lipa nadaljuje tudi vse pozitivne tradicije TVD Partizan.
 - Sokolsko društvo Lipa si bo prizadevalo, da kot celota in kot njene interesne sekcije in podružnice, času in novim pogojem prilagojene oblike vendarle vsaj do neke mere nadaljuje tisto tradicijo predvojnih sokolskih društev, ki je navedena v izhodiščih statuta oz. programa sokolskega društva Lipa.
 - Osnovna dejavnost je množična in vsem dostopna športna, telesnokulturna, splošnokulturna, razvedrilna in rekreacijska dejavnost članov sokolskega društva Lipa. Ob tem pa društvo podpira tudi razvoj vrhunškega športa.
 - Sokolsko društvo Lipa razvija tudi nekatere druge dejavnosti, ki so navedene proti koncu tega teksta.
 - "Od daleč prihajamo in daleč gremo." - Sokolska organizacija in gibanje je imelo v Sloveniji globoke korenine, kasnejši TVD Partizan pa v svojem delu marsikaj pozitivnega.
 - Odgovor na izzive časa je danes v marsičem težji in zahtevnejši kot nekoč. Velja pa: tako kot osebnost, se tudi organizacija (gibanje) razvija s sprejemanjem izzivov. - Strokovnost in kreativnost naj omogočita, da inovativni odgovori na izzive časa omogočijo "sokolski (po)let iz preteklosti v bodočnost": Sokol bo lahko uspešen le, če bo poletel višje in dlje kot drugi.
 - Že to, kar se je zgodilo, je veliko: opozorilo je na nekaj, kar je bilo dolgo zamolčano in je odprlo novo poglavje nečesa novega. Tudi če se tu ustavimo (ne nujno zgolj po lastni volji), bo lahko šel kasneje naprej kdo drug.
 - Pot bo dolgotrajna in negotova, vsaj nekaj let trdega dela bo potrebno, da se bo (morda) nekaj malega premaknilo. - Vendar ne pozabimo na staro kitajsko modrost: Tudi tisoč kilometrov dolga pot se začne s prvim korakom!
 - Sokolsko društvo Lipa sestavljajo različne sekcije oz. interesne skupine. Število sekcij ni vnaprej določeno niti omejeno. V okviru sokolskega društva Lipa se jih lahko ustanovi toliko, kolikor je skupin interesentov, ki želijo nadaljevati določeno tradicijo, ki se želijo ukvarjati z določeno interesno športno, telesnokulturno, splošnokulturno, rekreacijsko ali razvedrilno dejavnostjo, in sicer v Ljubljani z okolico oz. kjerkoli v Sloveniji.
 - Isti člani sokolskega društva Lipa so lahko hkrati člani različnih sekcij. Sokolsko društvo Lipa daje tudi možnosti organiziranja svojih članov v vseh slovenskih regijah.
 - Vsak član sokolskega društva Lipa popolnoma samostojno in PROSTOVOLJNO izbira obseg in vrsto vadbe oz. udejstvovanja, raven zahtevnosti: vsak se ukvarja s tem, kar hoče in kar mu je všeč, od "občasnih obiskov" svoje interesne športne, rekreativne skupine, do priprav za sokolski mnogoboj ali vrhunsko športno vadbo.
 - Člani sokolskega društva Lipa se individualno in skupinsko, in sicer popolnoma prostovoljno, udeležujejo različnih množičnih rekreativnih tekmovalnih športnih preizkušenj v R Sloveniji in drugod.
 - Na vsakega člana sokolskega društva Lipa se apelira, da za lastno vadbo (športno udejstvovanje, trening itd.) skrbi tudi sam oz. individualno, kar naj postane stalna sestavina njegovega življenjskega stila.
 - Članstvo v sokolskem društvu Lipa je nezdržljivo s kakršnokoli versko, rasno, etnično, nacionalno ali kakršnokoli drugo nestrpnostjo.
 - Sokolsko društvo Lipa je k "sosedom", v Evropo in v svet odprta organizacija, ki sodeluje z vsemi podobnimi organizacijami, ki se zavzemajo za spoštovanje nacio-

nalne suverenosti, mir, politično demokracijo, socialno državo in človekove pravice (pojmovane tudi v najširšem pomenu v definiciji OZN), oz. z vsemi organizacijami "dobre volje".

- "Projektno" se lahko povezuje tudi z drugimi (posamičnimi) sokolskimi društvi doma in v tujini in sicer v okviru različnih športnih, telesnokulturnih, kulturnih in razvedrilnih dejavnosti.
- Sokolsko društvo Lipa ni kompetitivna, ampak kooperativna in komplementarna organizacija drugih Športnih društev v Sloveniji.
- Sokolsko društvo Lipa sodeluje tudi z drugimi športnimi društvi, v okviru svojega koncepta vsestranske vadbe pa za posamična posebna področja najema (v okviru svojih finančnih zmogljivosti) strokovnjake za omenjena področja.
- Sokolsko društvo lahko zaprosi športno društvo za posebne (kratkotrajne ali dolgotrajne) bonitete pri najemu prostorov športnega društva, s katerim se dogovori za vrsto oz. obliko kompenzacije za omenjeno rešitev.
- Sokolsko društvo Lipa sodeluje tudi z drugimi športnimi društvi, v okviru svojega koncepta vsestranske vadbe pa za posamična posebna področja najema (v okviru svojih finančnih zmogljivosti) strokovnjake za omenjena področja.
- Sokolsko društvo Lipa na različne načine sodeluje z vsemi visokošolskimi ustanovami, ki jih zanima društveno delo. Posebno sodelovanje skuša razvijati s FŠ (Fakulteto za šport) in z Društvom psihologov Slovenije in njegovimi sekcijami, zlasti s sekcijo za socialno psihologijo (podobnost programov in dejavnosti strokovnega dela).
- Sokolsko društvo si bo prizadevalo za uveljavljanje nove zvrsti t.i. sokolskega mnogoboja (zimskega in poletnega), ki naj bi kar se da evidentno pokazal na vsestranskost sokolskega športnega oz. telesnokulturnega udejstvovanja. Zato oblikuje različne programe sokolskih mnogobojev, ki so po zahtevnosti in obsegu prilagojeni psihofizičnim sposobnostim sodelujočih.
- Sokolsko društvo se poleg ohranjanja tradicije ukvarja tudi s (športnim) managementom (vključno z razvojem njegove informacijske tehnologije), s (športnim) marketingom (profitnega in neprofitnega tipa), skrbi za lastno promocijo ter organizacijski razvoj.
- Člani sokolskega društva Lipa se bodo v skladu s svojimi interesi in drugimi možnostmi ukvarjali s športno psihologijo (vključno, če bo mogoče, z relevantnimi somatskimi vidiki), s psihologijo, filozofijo in sociologijo (raziskovalno teoretično in praktično delo) športa, telesne kulture, drugih vidikov kulture, rekreacije in razvedrila, s socialno psihologijo zdravja in s problemi kakovosti življenja, osebnega razvoja in osebne kulture v celovitem pomenu omenjenih kategorij. Na ta način bo spodbujalo nastanek celovitejšega antropološkega pristopa k obravnavanju izbrane tematike. Posebno pozornost bodo posvetili študiju sokolske zgodovine, spremljanju aktualnega razvoja sokolskih društev (pri nas in v tujini) in analizam razvojnih možnosti, zlasti v smislu inovativnih odgovorov na izzive časa.
- Sokolsko društvo Lipa bo skušalo spodbuditi raznovrstno publicistično prezentacijo svojih stališč, vrednostnih orinetacij ter problematike svojega dela.
- Sokolsko društvo Lipa na popolnoma prostovoljni osnovi in v interesnih skupinah ohranja tradicije sokolskih nastopov, "protokola", poleg tega pa odpira vrata vsem vrstam in oblikam: joga, meditacija, zen budizem, relaksacijske skupine, avtogeni trening, kulturni večeri s prostovoljno izbrano vsebino in obliko, tematski dnevi, različne vrste plesov itd..

Izogiba se vsakršni dejavnosti, kjer je posameznik objekt, in česar koli, kar gre na račun njegovega zdravlja.

- Člani sokolskega društva negujejo zdravo športno, telesnokulturno, rekreacijsko in razvedrilno dejavnosti v naravi oz. na svežem zraku in sicer v vseh letnih časih.
- Razvija tudi kulturo bivanja v naravi ter vključevanja odnosa do narave v vrednote in življenjski slog svojih članov (vsakdanji sprehodi, različni izleti, planinstvo).
- Posebej razvija **NARAVOVARSTVENO KULTURO** svojih članov.
- Člani sokolskega društva Lipa razvijajo spoštljiv in odgovoren odnos do narodne (materialne in duhovne kulturne) dediščine.
- Sokolsko društvo Lipa si prizadeva, da bodo sokolski domovi ne le infrastrukturna osnova za vsem dostopno, množično, vsestransko in prostovoljno športno, telesnokulturno, rekreacijsko in sprostitutveno dejavnost (v najrazličnejših oblikah), ampak deloma tudi infrastrukturna osnova za t.i. odprte domove kulture, ki bodo pod enakimi pogoji in v okviru izrazito pluralističnega koncepta dostopni vsem Slovencem in državljanom Slovenije, ki bodo hoteli izražati svoje ustvarjalnoumetniške zmožnosti (likovne, glasbene, literarne, avdiovizuelne itd.: likovne razstave, glasbene prireditve, literarni večeri, avdiovizuelne projekcije itd.).
- Poleg tega si člani sokolskega društva prizadevajo za organizacijo in izvajanje različnih strokovnih tematskih seminarjev.
- Število samomorov, avtomobilske nesreče s smrtnim izidom oz. hudimi telesnimi poškodbami, sindrom odvisnosti od alkohola in druge odvisnosti - vse, čemur se je slovenska javnost skupaj z vsemi njenimi "subjekti" privadila, je tragedija, ki je ne vidi pogled slovenskega vsakdana.
- Naraščajoče nasilje skupin in posameznikov, brezobzirnost in egocentrizem so postali nekaj vsakdanjega.
- Sokolsko društvo bo skušalo razvijati kulturo miru in nenasilja, kar pa ne izključuje pravice do samoobrambe pred nasiljem, ki ga je sprožil nekdo drug.
- Sokolska društvena lastnina naj bo infrastrukturna osnova za čim bolj dostopno, množično, vsestransko in prostovoljno športno, telesnokulturno, splošnokulturno, rekreacijsko in razvedrilno dejavnost, pa tudi, če to omogočajo drugi pogoji, infrastrukturna osnova za razvoj posamičnih zvrsti vrhunškega športa.
- Sokolsko društvo Lipa zagovarja in skuša uresničevati svoj lastninski oz. kompenzacijski koncept na globalni slovenski ravni, ki je hkrati, kot je bilo že omenjeno, materialna oz. infrastrukturna osnova za doseganje njegovih ciljev in ki hkrati ne bo onemogočal že obstoječe uspešne športne ali kulturne dejavnosti.

* * *

Za sedaj naj bo dovolj navajanja predloga programa dela SD Lipa. Iz poletja 1994 se lahko preselimo v jesen 1997 in znova ugotovimo, da se SD Lipa opira na "izročilo" razpustitvenega kongresa Sokola oz. na zahteve (da, zahteve, ne pa prošnje ali pobožne želje), da vse sokolske nepremičnine služijo enakim namenom oz. ciljem kot do tedaj. Kakorkoli se omenjeni SKLEP razlaga, je zelo jasen.

Eden od prvih najbolj očitnih, sodelovalnih in sinergičnih korakov, ki prispeva k skupni energiji doseganja skupnega cilja, je ravno sodelovanje pri ustanovitvi CENTRA. Na ta način vsi tisti, ki tako ali drugače razpolagajo s sokolsko lastnino, prispevajo k nečemu, kar je temelj (post)modernega doseganja ciljev.

Predlagamo, da CENTER ZA SOKOLSKÉ ŠTUDIJE, DEJAVNOSTI IN RAZVOJ zajame različne dejavnosti (sekcije, skupine itd.). Zaradi ilustracije in razumevanja orientacije SD Lipa navajamo samo nekatere:

- sokolski muzej
- izdajateljska in založniška dejavnost
- omogočanje komunikacije in sodelovanja različnih sokolskih društev ("encounter function": priprava in organiziranje srečanj različnih sokolskih društev, soočanja, pogajanja)
- delo s skupinami hendikepiranih
- različne raziskave in razvoj
- PR: public relation
- organizacija različnih športnih, kulturnih, družabnih itd. prireditev
- marketinško-managerski odnosi
- stiki s tujino
- razvoj sokolskega tehničnega mnogoboja

Za opravljanje vseh dejavnosti lahko ponudimo kvalificirane ljudi.

Avtor pričujočega teksta je bil npr. soustanovitelj ene prvih, če ne prve privatne firme za marketinško-managersko svetovanje in raziskovanje (Veanda d.o.o. in Davean d.o.o.), v kateri so delovali kasneje zelo uveljavljeni slovenski strokovnjaki (med njimi tudi predsedniški kandidati na slovenskih predsedniških volitvah 1997), izvajala pa kakovostne in od porabnikov visoko ocenjene izobraževalne programe in delavnice.

Skupina mladih strokovnjakov s področja zgodovine in različnih področij družboslovja se je doslej izkazala z nastopi in objavami, ki spadajo v zelo redke poskuse obravnavanja novih področij, predvsem Sokola, T. G. Masaryka, M. Rostoharja in nekaterih sodobnih izzivov družboslovja.

Sodelujemo tudi s skupinami mladih strokovnjakov s področja psihologije, sociologije, športa in medicine. Obstajajo torej cilji, program, ljudje, njihove reference in legitimna pričakovanja v zvezi z nadaljevanjem tradicije in (post)modernističnim razvojem sokolskega gibanja in njegovih vrednot (ki predstavljajo osnovo identitete neodvisnosti in suverenosti - levi sokoli so bili konec 30-ih let edina organizacija v kraljevini Jugoslaviji, ki je odpovedala pokorščino kralju in izbrala svoje "paralelno vodstvo").

Tisto, kar manjka, je odziv "pooblaščenih predstavnikov slovenske države" oz. institucij, ki razpolagajo z vrednostjo nekdanje sokolske lastnine in nepremičnin, katerih "usoda" je bila opredeljena z enim od temeljnih sklepov razpustitvenega kongresa Sokola: da vse nepremičnine služijo enakim ciljem kot do tedaj. SD Lipa (v ustanavljanju) je bilo prvo in za sedaj edino sokolsko društvo, ki je omenjeni sklep "oživilo" in nanj ne bo pozabilo.

Menim, da je ponudba, ki jo je oblikovala sekcija za sokolske študije Društva T. G. Masaryk zelo fair: vsem tistim, ki evidentno tako ali drugače razpolagajo z nekdanjo sokolsko lastnino, ponuja, da poleg že omenjene sekcije Društva T. G. Masaryk postanejo soustanovitelji omenjenega centra. Na ta način bi naredili prvi, hkrati pa zelo pomemben korak, s katerim bi dokazali, da so "nadaljevalci tradicije", oz. kar zveni še bolj prilagojeno zahtevam razpustitvenega kongresa: da prispevajo k modernemu oz. postmodernemu načinu doseganja sokolskih ciljev.

Poziv je med drugim namenjen Ministrstvu za šolstvo in šport, Olimpijskemu komiteju Slovenije, Gimnastični zvezi Slovenije, Sokolski zvezi Slovenije, zainteresiranim sponzorjem in drugim.